

✠ ПОГЛНАЈ БОГ

ČASOPIS EVANGELSKICH SERBOŬ

8. číslo

Budyšin, awgust 1963

Lětnik 13

Hrono na žnjeńc 1963

Bóh nadzije napjelní was ze wšém wjeselom a měrom we wěrje.

Rom. 15, 23 b

Bóh, do kotrehož wěrimy a wot kotrehož wotwisujemy — přeco a wosebje tež nětko na žnjach, je tu mjenowany „Bóh nadzije“. To rěka: Bóh je nadzija a Bóh dawa nadziju.

Bjez pokoja je čłowjek bjez nadzije. Něhdy čitach w smjertnym nawěstku: „Z nim — z njebočičkim — so wša nadzija do rowa zhubi!“ Njeje to žalostne, tajke dwoje chowanie; nic jenož luby čłowjek džěše do rowa, ale tež wša nadzija zawostajenych! „Ow zbožowny, kiž móže so hišće nadzijeć!“, tak praji němski basnik. A naš serbski Jakub Bart-Cišinski to tak rjenje wupraji: „Zwony do kudžerjow młodych pleće nadzija.“ Nadzija je móc a dawa móc.

Ale nadzija trjeba založku. Wona njewisa něhdze w powětre. Hewak lohce rěka: „Čakanca a lakanca čłowjeka rad wobłaznja.“ Bibliska kaznja pak praji: „Staj swoju nadziju na Knjeza!“ A to tohodla, dokelž je wón sam jenož naša nadzija. A we nim mamy my wjace hač jenož nadziju „na lépshe dny a rjeńše žiwjenje a strowosć a to wšitko, čehož so čłowjek tak we wšědnym žiwjenju nadzija“, a to tež husto z dobrým prawom. W Bozy mamy nadziju, kotraž zašłosć a přitomosć a přichod wobjima. Wona so zepěra na to, štož je so stało, mjenuje na naše wumóženje přez Chrysta, kiž je wumrěł a zaso stanył z morych. Wona nam pomaha, prawje žiwi być w přitomosći, při wšém, štož na nas čaka a čohož so njejsmy přeco nadzijeli. A wona so wobroci na to, štož hagle budže, mjenujcy naše poslednje wumóženje přez Chrysta, kiž zaso přińdže.

Dokelž naša nadzija wotpočuje we tym, štož je Bóh činil, bjerje nam wšu njewěstosć, kotruž hewak mamy we wšej jenož zemskej nadziji. Štóż so nadzija w Bozy, tón wě, zo jemu wšě wěcy k najlépsjemu slůža.

A tón Bóh nadzije móže a chce nas z wjeselom a z měrom napjelnici, a nic jenož to, ale „ze wšém wjeselom a měrom“. Kajke krasne wuhlady su to tola za naše žiwjenje, w kotrymž so woprawdže přeco wjeselici njemóžemy a tež přeco prawy měr njenamakamy.

Ale to wšitko jenož „we wěrje“. Wěra je sama organ, staw, z kotrymž to wšo přijimamy. Mjez kěrlušemi pod napismom „měr a radosć w swjatym Duchu“ namakamy scěhowacu štučku (číslo 433, 9):

Kajku ma čert postavu?

Zanu! A zdobom sto tysac.

Čert je duch. Nihdy njeje čłowjek jeho widzał. Žadyn čłowjek sej njemóže jeho podobu předstajeć. Ani přibližnje.

Sprawy a pócíwy moler smě a móže zwobrazować Chrystusa, kiž je přez třiceci lét jako wěrný čłowjek po zemi chodźil. Ewangelski moler Rudolf Schäfer smědže se jako čłowjek hlubokeje wěry zwěric namolować Boha Wótca, kotrehož drje njeje ničto widzał (na přikład w ilustracijach Biblie a w sakskich spěwarskich). Ale njeje nam Boží Syn swjeho Wótca wopisował stajnje jako lubeho a sprawného knježicerja? A we swj. Pismje čitamy, zo je Bóh stworił čłowjeka sebi k podobnosći. Njewidžomneho Boha pokazuje nam Biblija w tysac přikładach. Jeho wobličo je wšak stajnje samsne: majestotne, wulke, swjate, sprawne, lube. Naše předstajenje wo Boze je cyle konkretne. Předstajamy sej jeho jako ducha, ale tola z horjeka naspomnjenej podobu. Naš rozum nam wězo praji, zo je Bóh bytosć, kotruž ze swojim čłowškim mysljenjom zapriječ njemóžemy.

Čert, zly njeprěcel, ma sto tysac podobow. Kóžda je hinaša. Wšě su hubjene. Ale z wočomaj je njewidžimy. Tu je přirunanje: Znajemy tajkich ludźi sprawného charaktera, kotrymž móžemy tak rjec do wutroby hladać. Na nich so spuščamy, jim kóžde słowo wěrimy. Maš pak tež tajkich, z kotrychž ženje mudry njebudžeć, ženje njewěš, kajkeho charaktera su. Wšědnje maju hinaše wobličo. Wěric jim njemóžes. A chceš-li jich charakterizować, wopisować, namolować, spoznaješ, zo to njemóžes. Tak je to tež z podobu čerta. Wón tu je, wón nas škoduje. Ale prawe předstajenje wo nim nimamy.

A tola bych sej zwěril něšto wěsteho wo nim prajić: Zawěsće njeje podobny na wone wohidmo, kotrež znajemy z bajkow, z kašporkoweho dźiwadła, z mólbow sławnych a nje-

sławnych molerjow, z póstniskich rejow. A by-li woprawdže tajki napohlad měł kaž na wobrazku, štóda by so z nim nasadzał? Tajkemu towaršej z rohomaj a z wopušu, z konjacej nohu a kriwej tlamu, z helskim smjerdženjom by kóždy z puća šol. T a j k i čert njeby ničto za džělo měł. Tajki čert tež njeje strašny za nas, dokelž njebychmy so wot tajkeho wohidma zawjesć dali.

Prawy čert je strašny. Jeho mjeno je poprawom satan abo djabol. Jemu slůža jeho jandželjo a demonojo, kotrymž tež zli duchojo rěkamy. Biblija mjenuje satana tež zleho, zlostnika, zmija, njeprěcela, hada, skorpiona a wjercha tutoho swěta. A satan je čim strašniši, dokelž je jara mudry, dokelž dokonja swoje zle zaměry jara wušiknje potajeć. Zenje nam nje-pokazuje swoju (duchownu) wohidnosć. Wón je lestny a falšny! Wšitke jeho skutki, do kotrychž nas zawjeduje, su na woči rjane a přijomne! Za jeneho je přijomne, w korčmje sydać a karty placać — z džěćimi njech so žona doma bėdži. Za druhého je rjane začuće, móže-li njedobru „nowinku“ wo swojim susodze dale bledzić. Za třećeho je najrjeńša zabawa rejować z młodej lochkomyslnéj rjanolinku, město toho zo by doma ze swojej zrudženej žonu wo swójbných starosćach rěčał abo drjewo kafał atd. Jelizo sej wobstaraš přez padustwo abo překriwjenje pjenjezy, móžeš sej zašo swoje motorske kupić. To so někotre „jasne“ hrěchi, jich ličba je wulka. Ale hišće wjetša je snano ličba tych, kotrež mamy za „njewažne“ abo kotrež so nam druhy docyła njezdadza być hrěch. A wšitke tele hrěchi su najprjedy rjane a přijomne. Satan ma husto lohke džělo z nami. A hdyž nas swědomje hrjeba, ma čert hnydom „wurěć“ a „wuzamołwjenje“. Njecham wšak tu wo hrěchach a winach pisać, wo swědomju a chłostanju. Chcu jenož wo tym wulkim strachu rěčeć, kotryž nam hrozy, zo satan wšitke hrěchi do najrjeńšeho kabata zwobleka. Wohidnosć satana njewidžimy. Z blyščom sto tysac rjaných a přijomných wěcow nas slepi a zawjeduje a dokonja nam swědomje podušeć ze słowami, kotrež su po wšém zdaću mudre a logiske. Tola: su wot zleho!

Kajku podobu ma satan? (Słowo „čert“ za zleho poprawom rady njewužiwamy, dokelž budži skerje wopačnu předstawu.) Wohidmo njeje! Wón je strašny zawjednik. Wšo, štož nam pokazuje, zda so być rjane! Tohodla budžmy kedžbni: wone je satanowe! H. H.

Knježe, daj a wostaj mi ducha tajkej chroblej wěry. To je srjódka na swěće tamnych darow bjez wšej měry; zo je moje dobyće, kotrež wšitko přewinje.

La.

Indiske džěco powěda

Džensa chcemy sej wot indiskeje holčki powědać dać wo wšědnym žiwjenju křesćanskeje wučerskeje swójby w Indiskej. Předčítajće tónle nastawk tež swojim džěcom, zo bych wědźała, kak su druzy křesćenjo žiwi!

Naša indiska holčka rěka Mani. Ma hišće dweju bratrow a štyri sotry. Jedyn bratr je hižom woženjeny, jedna sotra hižom wudata. Mani, jeje sotře Luis a Rassi a bratr Mohan chodža hišće do šule. Dwělětna Patricia je wězo lubušć swójby.

A nětk njech nam Mani powěda: „Rano w pječich stawamy. Mama zadžěła woheń, a moja sotra Rassi jej pomha snědanje přihotować, tak mjenowane chapattije. To su małe chlěbuški, kotraž na horcej železnej plaće pječemy. K tomu pijemy čaj z mlokom a cokorom.

Naš nan wobstaruje we tym času kruwy, Luis a Mohan džetaj k studni po wodu. Při studni je přeco čile žiwjenje. Zwjetša kupa tam knjeni Turkeyowa swogeho hólčka, a knjeni Surinowa płoka swoje šaty. Studnja je jara, jara hluboka. Na dolhim powjazu pušćamy bow do studnje a načeramy potom swój karan, kotryž na hlówje domoj njesemy.

Po snědanju mamy nutrność. Spěwamy z našich spěwarskich, kotraž su w hindiskej rěči napisane. Potom čita nam nan ze swjateho Pisma. Na koncu so wšitcy hromadže modlimy.

We wosmich so šula započina. Krótko do toho sej hišće raz swoje nadawki přečítamy. Chodžimy jara rady do šule. Chcemy tola wjele nauwknýc. Pola nas pak njemóžeja

wšitke džěci do šule chodźić. To wšak njeje tu winowatosć, a tuž sej někotři starši swoje džěci radšo doma wobchowaja, zo bych pomhała džělać.

W přenjeje hodzinje mamy ličenje. Tu wuknjemy, zo je 1 rupija 16 annow a zo je 1 anna 4 pice (indiske pjenjezy!). Ličenje njeje potajkim tak lochke kaž pola was, hdžež je 100 pjenježkow 1 hriwna. Potom wuknjemy tež pisać a čitać po hindisku.

Sydamy wšitke na jedne maće a mamy swoje knihi na klinje.

Mjez tym mać doma wobjed přihotuje. Jěmy každy dzeń dwójce rajs z hróchom a zeleninu. Mjaso jěmy jenoz, hdyž je wosebity swjaty dzeń.

Po wobjedze pisamy swoje šulske nadawki a potom směmy sej hrajkac.

Wokoło štyrjoch dyrbymy suche łopjena a kruwjacy hnoj hromadźić za tepjenje. Drjewo je pola nas jara žadne a drohe. A tuž dyrbymy sej z kruwjacym hnojom wupomhać, kotryž na slónčku sušimy.

Po wječeri sedžimy hišće chwilk u při petrolejowej lampje a spěwamy kěrlušce, kotraž hižom z hlowy znajemy. Potom składžemy swoje maty, kotraž su z palmowych łopjenow splećene, na špundowanje a džemy spać.

To je naš wšědný dzeń.

Haj, něšto pak chcu hišće powědać, štož jara rady mamy! A to je naše sobotniše schadźowanje. Sobotu wječor w šesćich so wšitke džěci ze susodstwa pola nas zhromadžuja. Zwjetša smy wokoło 30 džěci. Druhe skupiny so zetkawaja w druhich domach. A wšudžom su slyšeć naše kěrlušce. Husto přichadža k nam studentmaju!

ze seminara a powěda nam z Biblije. Na spočatku přeco spěwamy a potom so modlimy wěruwuzaće. Po bibliскеj stawiznje sej wo njej powědamy a wuknjemy někajku štučku abo nowy kěrluš. To so nam wšitkim jara lubi. Njedželu mamy přeco dwójce Božu službu za džěci, mjenujcy rano w 7.30 hodž. a popołdnju w 14.00 hodž. Popołdnju rěčimy ze swojimi pomocnikami wo tym, štož smy rano slyšeli. My so wjeselimy, hdyž směmy přeco wjace wo našim Knjezu Chrystusu slyšeć. To byšće dyrbjeli widžeć, kak wjele džěci každu njedželu kemši chodži!

My džěci mamy tež hižom wšelke zastojnstwa. Jedne z nich je rajsowy wopor zběrać. K tomu wšak wam dyrbju prajić, zo je pola nas wjele křesćanow, kotřiž su jara chudzi. Tola tež či chcedža něšto za swuju cyrkej woprować. Tuž bjeru každy dzeń wot swogeho wobjeda horšć rajs a ju do wosebiteho sudobja sypaja. Sobotu potom džěci tónle rajs zběraja a w cyrkwi wotedadža. Tam stejitej na wobemaj bokomaj wotarja wulkej sudobji za tónle rajsowy wopor. Cyrkej tónle rajs předawa a može na tajke wašnje z dobytymi pjenjazy wjele dobroty wopokazować.“

To bě rozprawa indiskeje holčki. Běše zawěsće jara zajimawa za nas. Jenoz zajimawa? Nadžijam so, zo bě tež hnujaca. Hdy bychmy tola džakownje přijimali wšitko, štož nam Boža šćedriwa ruka dawa! A hišće džakownišo dawali — tym, kotřiž ni-

Wo Serbach za dalokim oceanom

Serbskej superintendenturje je so poradžilo, dostać napisma tych wosadow, hdžež byda potomnicy Serbow, kotřiž su pod fararjom Janom Kilianom w léce 1854 do połnocneje Ameriki (USA) wupućowali. Farar A. Arndt z lutherskeje wosady swj. Pawola w Giddingsu w staće Texas nam mjez druhim tole pisa:

„Po mojim wědženju su so Serbja jenož tu, hewak nihdže po cyłym kraju, zasydlili. Na wšelakich městnach byda swójby a wšelake skupiny, tola serbske sydlišća tu wjace njejsu. Štož ja wěm, su so posledni Serbja tu krótko do započatka našeho létstotka zasydlili. Potom wšak nic wjace.

Mjez nami mamy hišće ličbu starých ludži, kotřiž serbsce móžeja. Maja hišće swoje modlerske knihi, kotraž čitaju. Mjez sobu hišće serbsce rěča. Kak čista je so jich rěč zachowała, njemóžu bohužel posudžować. Njeboh John Kilian je něhdy w basni rjekl, zo dyrbja Serbja rěč a wěru zachować. (Tu je zawěsće mjenjane hrónčko: Serbja zachowajće swěru swojich wótcow rěč a wěru — redaktor). To su woni swěru činili.

Serbske wašnja a nałožki su so drje pozhubiły. Jako před 14 lětami sem přińdžech, nošachu stare žony hišće drastu swojich prjedownicow. Dolhi čas je so w našim zanjesenym krajiku zachowale žiwjenske wašnje starych, tola džensniši dzeń je so to přemě-

niło. Młodzi ludžo čahaju do wulkich městow a tak so cyła swójba po něčim rozdrjebja. To samsne plaći tež za Němcow. Pola nas je poměrnje jenož hišće małe duchownych, kotřiž němšce móžeja. Njedželu pak so tu hišće němšce Bože služby wotměwaju.

Němske nowiny w Giddingsu su hižom dawno zašle. By zawěsće jara zajimawe bylo, kelko z našich ludži sej hišće z přiwuznymi w starej domiznje dopisuje. Wo tym chcu so hišće wobhonić. Waš mały časopis (Pomhaj Bóh! — red.) su tu wšelcy hišće čitali.

Zwón ze stareje domizny ma swoje čestne městno před kapalu našeho wustawa w Austinje!“

Smy fararjej Arndtej, kotrehož prjedownicy pochadžeja z Braniborskeje, jara džakowni za jeho powěsć, z kotrejež widžimy, zo su so w Americe tola hišće wěste zbytki serbskich wupućowarjow zachowale.

Čěska holčka pyta serbsku towaršku

Njedawno smy dostali dalši list z Čěskosłowakskeje, tónkróć z Ostrawic w Beskidach. Wot tam nam pisa mandželka tamnišeho wosadneho fararja, knjeni Túnová, mjez druhim tole: „Kožde léto wuhotujemy w hodownym času wjesadku za džěci, na kotrejež so tež wobradža. Džěci dosta-

nu někajke slódkosće a tež knižku. Poslednje hody je jedna holčka dostala knižku wo kuzlarju Krabaće wot lužiskoserbskeho spisowacela. Při tym sym so dopomniła na swoje něhdyše styki ze serbskej Lužicu a sym so džěci prašala, hač njecha so žane z nich z někajkim serbskim džěcom dopisować. A wotmołwa bě: haj! Tak Was džensa prošu, wobstarajće adresu něhdže 11lětnje holčki z Wašnje wosady, kotraž by sej rady pisała z jedne holčki z našeje Ostravičanskeje wosady. Sym džěcom prajiła, zo budžeja lužiske džěci serbsce pisać a naše potom čěsće. Bych so jara wjeseliła, hdy by so mi poradžilo, nawjazać styki z Wami. Naše džěci a naša młodžina dyrbi wědžeć, zo su tež druhdze młodzi ludžo, kotřiž kemši chodža a so za to njehańbuja.

Tu pola nas je jara rjenje. Je to hižom w horach. Bydlimy pod najwyšej beskidskej horu, Lišej horu. Naši wosadni maju swoje domčki šěroko do koła wokoło. Puć do cyrkwy traje za někotrych hodžiny. Naša wosadma na 600 dušow. Lětsa ponowjamy faru, přetož je to hižom jara stare twarjenje.“

Tak daloko potajkim někotre wujimki z lista.

Tuž: Kotra serbska ewangelska holčka chce so dopisować z čěskim holićom? Prošu, zamołwće so (ertnje abo pisomnje) na Serbskej superintendenturje w Njeswaćidle (tel. Njeswaćidlo 220), hdžež potom dokładnišu adresu zhoniće.

Srjedžizna žiwjenja

Před čežu sej dwě žónskej powědašaj. Ja k nimaj přistupiši so prašach: „Kak so wjedže?“ Ta přenja mi jenož skoržeše, zo ma wjele džela a zo njewě dočinić. Tamna pak mi powědaše, zo rady wšitke maćerske a domjace dželo dokonja. Z jeje slowow bě wustyšec wjesole „haj“ k žiwjenju a k jeho prócam.

Stó wě, kak wjele ludži njeje ze svojim žiwjenjom přezjedne?! Někotremuzkuli zda so žiwjenje być luta ból a bėda. Tajcy ludžo nimaju wjesela nad svojim wšednym dželom.

Tu je młody čłowjek, kiž sej praji: Ow, kak wjesole bych był, hdy bych wjace do šule njetrjebał! Potom by było kónc ze wšem wostudłym wuknjenjom! — Tu je dželaćer, kiž myslí: Haj, hdy bych z krawatu wokoto šije a z aktowku pod pažu móhl na dželo chodźić! — Tu je bur, kiž stona: Čehodla so hišće bėdźić?! — Tu je maly přistajeny, kiž so za čichim praša: Kak bych jenož móhl postupować! Hdy 'nož bychu či družu dowidzeli, što we mni tči! — Tu je duchowny, kiž bě poľny elana do wosady přišoł. Tola jeho wowcki su tak „nje-wobzberne“ a wumyslne, zo nětko jenož hišće bjez lošta a wjesela swoje zastojnske dželo wobstaruje. — Tu je mandželski, kiž skradžu při sebi myslí: Ach haj, kak zbožowny bych ja z drugej žonu był!

Haj, tomu zawěrnje tak je. Kak móhlo so tu pomhać? Prawe wjesole

k žiwjenju, kak móžemy k tomu dońć? Filozof z našeho časa njech nam na to wotmołwi: „Smy njespokojni, dokelž smy srjedžiznu swojeho žiwjenja zhubili.“ — Srjedžizna našeho žiwjenja pak móže jenož Jezus Chrystus być.

Nětk mi zawěsće tón a tamny praji: Wy maće za wšitke problemy jenož jedyn recept — Jezusa. Stoha ma Jezus z mojim wšednym žiwjenjom činić? Stoha wón wo džensnišim žiwjenju wě? Kak bych ja móhl ze svojim prašenjem k njemu přinć? Abo kak by mi Jezus móhl pomhać, džeci woćahný, štož mi telko starosćow čini! Stoha wě Jezus wo problemach džensnišich holcow? Kak móhl Jezus měc zrozumjenje za spytowanja, kotraž džensniši džen na młodeho muža łakaja?

Hlejće, tu so mylimy. Chcemy tola spytać, we wšitkim z Jezusom žiwi być. A potom tež dožiwimy, zo je radosć w Chrystusu kaž slóncu, kotrehož pruhi na wšitko, štož k žiwjenju slůša, padaja! Potom změjemy při wšitkim bėdženju a starosćenju, při wšitkich nadawkach a winowatosćach wšedneho dnja wjesela a hišće raz wjesela. Tu so tež dopjelni Zbóžnikowe slowo: „Štož pak so teje wody napije, kotruž ja jemu dam, tomu so wěcnje pić njezechce; ale ta woda, kotruž ja jemu podam, budže we nim studnja teje wody, kotraž so do wěcného žiwjenja žorli.“ (Jana 4, 14)

Misionar Livingstone — pioněr Afriki

(Pokročowanje ze 7. čisła)

W Jendželskej jeho wutrobnje wita. Je nětko sławny muž. Pisa swoje „Misionske pućowanja“. Wšudže jeho wulcy česća, tež kralowna jeho přijimuje. Studenća jeho přjedawšeje uniwersity su wosebje hordži na njeho. Powěda jim wo swoich dožiwjenjach a nazhonjenjach. Na kóncu jim praji: „Při wšech čezach a strachach je mje přeco znowa posylnjało Knjezowe slowo: Hlej, ja sym pola was wšitke dny, hač do skóncenja swěta.“

Zo by čisće swobodnje pućować móhl, dželi so Livingstone wot swojeho misionskeho towarstwa. Wyšnosće jeho ze wšem trěbnym zastaruja. W léce 1858 pada so Livingstone znowa na puć. Jeho žena a najmlódše džeco jeho přiwozdetej, tola jenož hač do Capetowna (Kapstadta). Z małym parnikom jědže misionar zaso k svojim starým přećelam, kiž běchu scerpliwje na njeho čakali. Witanje je přemožace. A potom, so wokoło wohenja zesydawši, powědaja jemu Čornušiwšě nowosće a tež wón jim rozprawja wo tym, štož bě w Jendželskej nazhonił.

Ekspedicija, kiž bě so w svojim času tak njejpacy skóncila, dže nětko dale a to po rěce Šire, kotraž je wotbočka wulkeho Zambesija. Portugisy ludžo, kiž maja tam swoje wobsydstwa, mjenja: „To je njemóžna wěc, štož je sej Livingstone přede-wzał.“ Tón pak so njeda zamylitić. Jednoho dnja pak stejí pječstow wobronjenych Čornuchow na brjoze rěki. Njedadža ekspediciji dale. Bjez brónje dže běly misionar k nim, powěda z nimi, měrnje a přećelnje. A hižom je jich za sebje dobył. Puć je zaso wotewrjeny. Po třista kilometrach

nadeńdže ekspedicija Murchisonke wodopady. Parnik, z kotrymž po rěce pućuja, tepi so z drjewom. Tři dny dyrbja drjewo dželać, zo by parnik zaso dwaj dnjej jěc móhl. Nadobo pak so „Ma-Robert“ — tak tón parnik rěka — wobškodži. Wjeze pak jich njedžiwajo na to zaso po rěce Šire a Zambesi do Tete wrócu.

Léta so minu. Z Jendželskeje su misionarj přišli, kiž nětko w tych kóncinach skutkuja, kotraž bě Livingstone wotkrył. Jeho dželo počina płody njesć. Mjez tym wumře jemu jeho luba mandželska. Wón pak so nje-přestawajcy dale prócuje, wuslědži a přeslědža dalše afriske kraje. Nětko pućuje z nowym parnikom, z „Lady-Niassa“. Z nim jědže Livingstone přez morjo do Indiskeje. W juliju 1864 je w Bombay. Tu předa swój parnik, dokelž by wón tak a tak jedneho dnja njewólnikarjam do rukow padnył. Tohodla bě Livingstone do Indiskeje jěl. A zaso wróci so do Jendželskeje a wot tud dže w léce 1866 posledni króć do Afriki.

Na kupje Zanzibar su njewólniske wiki. Slóncsko njesmilnje pali. Wikowarjo na přemo wolaja a chwala swoje twory — čłowjekow. W črjódach steja Čornušiw a dyrbja so ze wšech bokow mustrować dać. We wočach arabskich ludžikupcow njejsu wjace hódni hač skót. Runje dojědže dalša lóž z njewólnikami do přistawa. Livingstone stejí zuby křipjo wosrjedž wikow. Je smjerć zrudny, zo dyrbi přihladować, kak so tu čłowjek do blóta tepta.

Dothe pućowanje, kotraž nětko nastupi, ma k tomu služić, zo by so tu něšto přeměniło. Wšudžom widži wo-

pušeny kraj. Hdyž Arabscy zaslyša, zo so Livingstone bliži, čekaja. Hidža wšak jeho kaž swojeho najhóršeho njeprěćela, ale boja so jeho runje tak. Wyše a wyše wjedže puć do horeatego kraja, doniž njedocpěje Livingstone ze svojimi přewodnikami skóncnje Tanganjikski jězor. W sydlišću načolnika Mpende nańdu zaso črjódu njewólnikow, wjetšina z nich su džesaćlětné hólcata. Livingstonowym pomocnikam počina być styskno. Někotři jeho wopuša, dokelž so boja, a rozšěrjeja powěsć, zo je Livingstone wo žiwjenje přišoł. Wo tym tež w Ewropje zhonja a jedyn Jendželčan wupućuje do Afriki, zo by so wo tym přeswědčil, hač je to wěrnó. Wulcy zwjeseleny wróci so domoj, zwěsćiwiši, zo je Livingstone žiwy a zo ze svojim dželom pokročuje.

Po njesmėrných strapacach docpěje ekspedicija srjedžišće jězorateho kraja. Domoródní powědaja wo krasnych wulkich rěkach, kiž so wuliwaja do jězorow, tak wulkich kaž morjo. Z jednoho tajkeho potajneho jězora čee wulka rěka do wječora, to praja Čornušiw. Hač je to Nil? Jeho žorlo njeje dotal hišće ničto namakal. Hišće raz na puć! Livingstone zymica třase, móže lědma hišće sobu. W nowemburu léta 1867 namakaja Moerski jězor a zwěsća, zo čee z tohole jězora rěka — Lualaba — do sewjera.

Livingstone je nětko štyriapjećdesate léto swojeho žiwjenja dospěl. Wjeseli so nad každymžkuli wuspěchom. Chce zwěsćić, hdže je žorlišćo woneje wulkeje rěki. Jenož hišće pjećo z nim sobu džėja. A w juhu potom wuhladaja 160 kilometrow šěroki Bangweolski jězor. Čorni ludžo, kiž tam bydla, njeběchu dotal hišće žanohe běheho čłowjeka widzeli.

Přeco znowa wuslědžeja arabskich ludžikupcow. Či chcedza ze wšemi srědkami Livingstonowe dželo haćić, haj na přeco znjemóžnić. Kradnu wšitke twory, kiž bě Livingstone z Jendželskeje za swoich čornych bratrow dostal, tež listy a nowiny. Zymica a zahorjenje płucow stej misionara tak zeslabej, zo dyrbja jeho njesc. A tola chce dale slědźić. Chce wědžec, hač je to Nil abo Kongo, kiž w sewjeru z Moerskeho jězora čee. Wósomdzesać dnjow dyrbja wotpočnyć, dokelž njemóžejaja při najlěpšej woli dale. Nětko su jenož hišće tři Čornušiw při nim. Wospjet mjetaja domoródní hlebje a klóki do nich, dokelž sej mysla, zo su to ludžikupcy. Bože slowo wosamočeneho Jendželčana troštjuje a posylnja. „Doniž sym w Africe był, sym swoju Bibliju štyri króć přečital“, pisa w svojim dženíku. Wuwutljen a chory přinđže skóncnje do Udžidžija. Tu čakaja na njeho twory, kiž su z Jendželskeje sem posłali. Tola zli ludžo běchu wšitko rozpredali a z pjenjezami čeknyli. Misionar pisa w svojim dženíku: „Mi bě kaž wonemu mužej, kiž džěze z Jeruzalema do Jericha a mjez rubježnikow padny. Njemějajch nadžije, zo mi měšnik abo Lewita abo smilny Samaritski na pomoc přinđže. Hdyž běch w najhóršim zadwělowanju, bě mi mój smilny Samaritski hižom cyle blisko.“

Jednoho dnja slyša třelenje. Čornuch, kiž so na puć poda, přinđže čisće wujachleny wrócu. Powěda, zo je běheho muža widzał, kiž so na wjes

Z tohole hrodu

...dóstachmy list, z kotrehož wam tudy někotre rjadki podawamy. Je to dom wotpočinka w Myslibořicach (Českosłowakska).

„Škoda, zo došć serbsce njerozumimy a tohodla smy rady přijimali přeložk bratra seniora Lanštjaka. Z wašich lubych rjadkow (Smy do Myslibořic pisali z Ochranowskeho sch-

čas a běchmy jara zrudženi, kak bu we wójnje zničena. Čim bóle nas wjeseli, zo je so Ochranow zaso natwaril po starym wašnjju.

Naš dom wotpočinka bu před třomi lětami zestatnjeny, ale w našim žiwjenju njeje so tohodla nič změniło. Dokelž mamy tu kapačku, wotměwaju so pola nas porjadnje Bože služby a

džowanja — redaktor) zhonimy, zo sće z wašimi najbližimi sobubratri w Ochranowje (Herrnhut) pobyli. Někotre sotry z našeje srjedźizny Ochranow tohorunja jara derje znaja. Ja sym tam přebywała dwě krasnej a žohnowanej léće. Smy tam byli w holčich wustawach. Znajemy tamnišu wosadu jara derje z dowójnskeho

nutrnosće. Bratr farar Burian z Třebiča jězdži kóždy tydžeň k nam na bibliske hodžiny. Smy Bohu Knjezej jara džakowni, zo so směmy zhromadźować pod Jeho słowom.“

Kn. Anna Hanzalkowa nam hižo dołhi čas swěru pisa z Myslibořic. My so přeco znowa wjeselimy, zo so druhdze za nas Serbow zajimuju.

(Pokročowanje ze 3. strony)

měri. Tón běly muž ma wot wulkich nowin nadawk, pytać Livingstona, dokelž rěka w Jendźelskej, zo je wón hižom wjele lět zhubjeny. Nowinar je wjele tysac kilometrow přepućował a Livingstonej cyłu kopicu listow z domizny sobu přinjesl.

Wěsty čas wosta posoľ z domizny pola Livingstona. Potom čehnje dale, zo by čornych pomocnikow za misionara wabił. Po pjeć měsacach woni dońdu. Nětk so započina poslednja etapa. Ma so zwěšćić, hač Nil abo Kongo z Lualaby čěće. Najprjedy wjedže puć na wječor, k Tanganjikskemu jězorej, potom, hody 1872, do bahnišćow w juhu. Njesměrnje so dešćuje. Zeslábjeneho Livingstona dyrbja zaso njesć, přez džiwju krajinu a wulku wodu. Misionar jara čerpi. „Sym čisće bjez mocow — dyrbju tu wostać — zo bych so zhrabał. Sym ludži pošla, zo bych dejne kozy wobstarali. Smy na brjoze Molilama.“ To su poslednje słowa, kiž je jeho ruka pisała.

Ekspedicija přeprěči rěku Molilama a přińdže do sydlišća, kiž so mjenuje Ilala. Skoku so tu hěta natwari, do kotrejež Livingstona položa. Jeho poslednja hodžina so bliži. Je hnujace, kak so mužojo wo njeho prócuja. Čorny hólčec jeho w nocy wothladuje. Boji so mrějaceho a woła tamnych towaršow. Či misionara před ložom klečo wuhladaja. Hłowu ma na zawk zloženu. Wědža, zo so modli a zo ze swojim njebjeskim Wótcem rěči. Modlitwa je bjez kónca. A nětko pynu, zo je Livingstone čicho wudyčaň, na přeco wusnył.

(Skónčenje sčěhuje)

Z našich wosadow

Rakecy. Farar Šořta-Rakečanski swjećeše 10. pražnika 1963 slěborny jubilej swojeje ordinacije. Jubilar nastupi 1935 swoje duchowne zastojnstwo we Lupoji a přińdže lěto pozdžišo na Michašku wosadu w Budyšinje. Wot lěta 1948 skutkuje nětk z wulkej swěrnosću w Rakecach. Za jeho čas je so Rakečanski Boži dom zwonkownje a wosebje znutrikownje krasnje wobnowił. Zady Rakec k Nowej Wsy won je so nimo měry rjane nowe pohrjebnišćo založiło. To su widžomne znamjenja jeho pilneho a wustojneho džeľa w Rakečanskej wosadze. Bóh Knjez chcył dale miłosćiwje žohnować jeho duchownske džeło. Jubilaraj so wutrobnje džakujemy za jeho swěru.

Njeswaćidło. Njedzelu, 21. 7. 1963, swjećešaj na kemšach mandželskaj Arnošt Šibak a Hana rodž. Šibakec swój zloty jubilej mandželstwa. Wobaj pochadźetaj z Rakečanskeje wosady — z Jitka a z Komorowa. Byrnyjež staj 40 lět přebywaloj w Bornje pola Lipska nještaj tola serbsku rěč zabyłoj.

Jubilaromaj přejemy z cyłej wutroby wšo dobre. Bóh Knjez spožć jimaj dale miły wječor žiwjenja.

Nowe Město (wokrjes Wojerecy). 16. 2. 1963 swjećešaj tu zloty jubilej swojeho mandželstwa Mots Chojčeka a Madlena rodž. Šopic. Wobaj staj w 74. léće žiwjenja a staj, Bohu budž džak a chwalba, čilaj a strowaj. Farar Mildner-Slepjanski předowaše a pozawnowy chor piskaše. Jubilar je w cyrkwiskim předstejerstwje a je tež husto došć duchowneho zastupował z čitanjom předowanja. Jubilaraj čitataj swěru naš „Pomhaj Bóh“. Bóh Knjez budž dale z hnadu pola njeju kaž je hač dotal z nimaj byl!

(Zapozdžene wozjewjenje je moja wina. Redaktor)

Minakał. Naša wosada ma wšu přičinu z wutrobnej džakownosću spominać na zloty zastojnski jubilej swojeho tótki a chěbětarija Hermanna Henča. Jeho nan běše hižom na dwaceći lět tole zastojnstwo wukonjał. Jako wón 13. 8. 1913 zemrě, přewza jeho syn po nim službu w Božim domje a na kěrchowje a je ju nětko 50 lět dołho z wulkej swěru wobstarał. Po poslednej wójnje jeho wosada tež woli do cyrkwiskeho předstejerstwa. Wón je za dołhe léta cyrkwiskeje služby wjele nazhonił, tuž móže tež derje radzić. A jeho rada wuchadza stajnje ze sprawneje wutroby. Čas žiwjenja je so wopokazał jako swěrný křesćan a dobry Serb. Na našich Serbskich cyrkwiskich dnjach a druhich zeńdženjach je wón přeco mjez nami.

My so jemu a jeho lubej mandželskej, kotraž jemu w cyrkwiskej službě pomha, wutrobnje džakujemy za wšu swěru a lubosć. Bóh Knjez chcył jimaj mytować jeju nadobnu zmyslenosć.

Nakład Domowina. — Wuchadza z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy ministerskeje rady NDR jonkroć za měsac. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamolwity redaktor: superintendent Gerhard W i r t h - Njeswaćidski. — Čisć: III-4-9, Nowa Doba, čisćernja Domowiny w Budyšinje.

Kelko křesćanow je na zemi?

Na cyłym swěće je 263 741 783 ewangelskich křesćanow. 19 milionow z nich bydli w Africe, 81 milionow w Južnej a Sewjerneje Americe, 28 milionow w Aziji, 126 milionow w Europje a na 10 milionow w Oceaniskej.

Leksikon swětowego křesćanstwa na lěto 1962 pisa, zo je na swěće 263 741 783 ewangelskich křesćanow 96 707 653 prawoslawnych křesćanow 493 582 509 romsko-katolskich křesćanow.

Wšo dohromady je to na 855 000 000 dušow.

Dokelž bě za čas tuteje statistiki něhdže 2850 milionow čłowjekow na swěće, by potajkim 30 proc. z nich křesćanow bylo.

Z pólskeje ewangelskeje cyrkwyje

W Čěšinje bě njedawno lětna hłowna zhromadźizna cyłje dieceze, na kotrejež so 20 fararjow a 38 lajkow wobdžěli. Zajimawe su statistiske ličby z cyrkwiskeho žiwjenja, kotrež so tam wozjewichu. Do dieceze słuša 34 655 ew.-luth. wosadnych. A woni mējachu tam w zašłym léće 272 cyrkwiskich wěrowanjow, 398 pohrjebow a 652 křćenjow. 609 džěći so wobdžěli na konfirmaciji. Do nabožiny džěše 4 976 džěći a do Božich službow za džěći 2 848. Spowědných běše 25 556. Sydom wosadnych wustupi z ew.-luth. cyrkwyje, a 65 zastupi. Kaž so rozprawi na tutej zhromadźiznje, wosadni wulke wopory přińjeschu. (ENO)